

Coulisselandschap Twente

*Landbouw, biodiversiteit en energie: strijd om de ruimte of natuurlijke synergie in Twente?
Samen op weg naar een nieuw coulisselandschap in Twente*

De paradox: toenemende druk biedt nieuwe kansen voor Twentse boer en landschap

De ruimtelijke identiteit van Twente wordt getypeerd door het kleinschalige groene coulisselandschap: beekdalen, essen, ontginningslandschappen én landbouwbedrijven hebben het landschap vormgegeven. Schaalvergroting, intensivering van grondgebruik, verlies van het nut van landschapselementen en aanpassing van de waterhuishouding hebben geleid tot verlies van eigenheid in de regio. Langzaam dreigt het typische Twentse landschap te verdwijnen. En daarmee van de aantrekkelijkheid voor bewoners, bedrijven en bezoekers. Al lang wordt gezocht naar oplossingen voor deze sluipende veranderingen, zonder perspectief op een robuust, duurzaam en betaalbaar panacee.

De komende jaren zullen de veranderingen in landbouw en landschap versnellen. Klimaatverandering, productie van hernieuwbare energie, nieuw gebruik van grote vrijkomende erven, vernieuwingen in de agro- en foodketen, antwoorden op de biodiversiteitscrisis en nieuwe wensen vanuit de samenleving zullen neerslaan in het Twentse landschap.

Als we op de oude voet doorgaan zorgen de nieuwe ontwikkelingen voor versnelling van verlies aan landschappelijke kwaliteit en kan de ontwikkeling van de landbouw in de knel komen. Als we de ontwikkelingen op een goede manier laten landen, biedt dat perspectief voor grondeigenaren, de regionale economie, samenleving, bodem, natuur en landschap en herstel van de hydrologie. Dat is ook van belang voor Twente als high end technologie regio. Landschap en natuur, de rust en de beleving van het Twentse landschap leveren energie en creativiteit voor de mensen in Twente. De uitdaging is dus om in Twentse context invulling te geven aan klimaatbestendige kringlooplandbouw en de eigen energievoorziening, in samenhang met het versterken en vernieuwen van het Twentse landschap en de Twentse identiteit.

Uitvraag voor ronde 1

Met deze Eo Wijers ontwerpstudie willen de provincie Overijssel en de Groene Metropool Twente praktische oplossingsstrategieën verkennen voor het Twentse landschap in transitie.

EO WIJERS
STICHTING

In de eerste ronde verwachten we van de deelnemers dat ze de samenhang in transitie in de Twentse context concreet maken. De belangrijkste transitie die waarschijnlijk plaats zullen vinden in Twente zijn:

- *Energie*: realisatie van zonnevelden en windmolens, biomassa-productie, energiebesparing. Welke kansen bieden deze ontwikkelingen voor de verduurzaming van de veehouderij, b.v. als nieuw verdienmodel.
- *Klimaatmitigatie*: de melkveehouderij kan de klimaatopgave deels oppakken door meer CO₂ vast te leggen in bossen, bodem en houtwallen. Welke kansen biedt het werken aan een klimaatbestendig coulissenlandschap? Bijvoorbeeld via nieuwe functies voor de oude houtwal: biomassa en CO₂ opslag.
- *Klimaatadaptatie*: verandering in neerslagpatronen en -hoeveelheden, droogte en wateroverlast, hogere temperaturen met gevolgen voor b.v. natuur, waterkwaliteit en landbouw. Welke kansen biedt bijvoorbeeld het robuuster maken van het watersysteem voor landbouw, landschap en natuur?
- *Agro en Food*: Het vormgeven van kringlooplandbouw en circulaire voedselsystemen voor melkvee en varkens. Waarbij de varkenshouderij zoveel mogelijk wordt ingeregeld op de omvang van groene afval/reststromen uit de stedelijke gebieden.
- *Biodiversiteit*: realisatie van 'verplichte' en maatschappelijk gewenste natuuropgaven, waaronder de N2000-doelen. Mede in de context van klimaatverandering. Welke kansen biedt bijvoorbeeld nieuwe natuurkwaliteit voor de landbouw?

Op basis van het beeld van de samenhangende transitie in Twente vragen wij inzichtelijk te maken welke *principes* aan de basis liggen van perspectievolle oplossingen. Perspectievolle oplossingen die in de Twentse context invulling geven aan klimaatbestendige kringlooplandbouw en de eigen energievoorziening, in samenhang met het versterken en vernieuwen van het Twentse landschap en de Twentse identiteit.

Bij principes kan het gaan om bijvoorbeeld:

- de rolverdeling tussen overheid, grondeigenaar, bedrijfsleven en burgers
- de normerende of systeemaanpak
- technische of natuurvolgende oplossingen
- inclusieve of exclusieve landbouw
- scheiden of verweven, en op welke schaal
- concentreren of spreiden
- geleidelijke verandering of grote gebaren
- procesaanpak of projectmatig
- landschap als kader of als resultante

Resultaat van ronde 1

E O W I J E R S
STICHTING

Als product van de eerste ronde verwachten we de contouren van een ontwikkelstrategie om de transitie te combineren met versterking van landschap en landbouwbedrijven. Zodat er een nieuw, bio divers en aantrekkelijk Twents landschap ontstaat, dat refereert aan de rijke historie van Twente, maar dat ook de overgang naar een nieuw tijdperk markeert, waarin mens en natuur opnieuw met elkaar worden verbonden.

Het product moet voldoende handvaten bieden om in de tweede ronde in te kunnen zoomen, concreet te worden en operationeel te maken.

Opdracht gevende partijen

De opdracht voor deze regionale ontwerpstudie wordt gegeven door de Provincie Overijssel en de Groene Metropool Twente. In Groene Metropool Twente werken samen:

- Gemeenten Enschede, Hengelo, Almelo, Borne, Twenterand, Wierden, Rijssen-Holten, Hof van Twente, Hellendoorn, Haaksbergen.
- Waterschappen Vechtstromen en Rijn en IJssel.
- LTO Noord.
- Landschap Overijssel.
- Groene Kennispoort Twente.
- Zone College.
- Omgevingsdienst Twente.
- LEADER Zuidwest Twente.

Vanuit Groene Metropool Twente is een begeleidingsgroep samengesteld die namens de samenwerkende partijen als opdrachtgever zal optreden.

Regiobegrenzing

De vraag heeft betrekking op de hele regio Twente.

Uitvraag ronde 2

De uitvraag voor de tweede ronde vormt een nadere aanscherping van de vraag in de eerste ronde en zal gedurende het proces van de 11^e Eo Wijers worden bekendgemaakt.